

Stichting Chitungulu

community outreach - nature conservation

Nieuwsbrief # 13

oktober 2024

In deze Nieuwsbrief:

1. Onderwijs

- 1.1 Ondersteuning basisscholen
- 1.2 Sponsoring studenten vervolgonderwijs

2. Voedselzekerheid en voeding

- 2.1 Voedselzekerheid en voeding algemeen
- 2.3 Biologische groentetuinen
- 2.3 Four Sisters combinatieteelt

3. Economisch: inkomsten-genererend

- 3.1 Bijenhouderij
- 3.2 Crafts Shop souvenirswinkel

4. Conservation Centre

- 4.1 Natuureducatie
- 4.2 Boomaanplant
- 4.3 Solar powered leeslampjes

Beste Vrienden van Chitungulu,

Welkom bij onze 2024 Nieuwsbrief met het laatste nieuws over de ontwikkelingen in Chitungulu, het afgelegen dorp midden in de Afrikaanse wildernis. Ons verblijf in Chitungulu was dit jaar korter dan gebruikelijk vanwege onverwachte omstandigheden voor onze projectcoördinator in 2024. Echter, zoals deze nieuwsbrief laat zien, is er ook dit jaar weer veel gebeurd om over te rapporteren.

Echter, laten we beginnen met de oproep tot actie door het UN World Food Program. In hun verklaring van 5 juni 2024 wees het WFP op de ernstige voedseltekorten die meer dan 30 miljoen mensen in zuidelijk Afrika treffen - een immens gebied dat al geteisterd was door jaren van droogte maar waar als gevolg van verergerde El Niño effecten miljoenen mensen in acute hongersnood zijn beland. Wij citeren: 'The unfolding impact of this El Niño phenomenon, which started globally in July 2023, has led to a severe rainfall deficit across the Southern African region, with temperatures five degrees above average. The region experienced its driest February in 100 years, receiving 20 per cent of the usual rainfall expected for this period'. In Zambia, één van de meest getoffen landen samen met Namibië, Malawi and Zimbabwe, werd de noodtoestand uitgeroepen. De prijs van mais (het basisvoedsel in de regio) steeg tot

Op ons verzoek, en via het Programma Uitzending Managers (PUM), bezocht imker Willem Pennings Chitungulu in augustus waar hij een aantal workshops en trainingen-in-het-veld verzorgde die door 46 belangstellenden werden bezocht, waaronder vele vrouwen.

ongekende hoogte. De gevolgen van de droogte zijn zeker ook zichtbaar in Chitungulu. De voedselzekerheid was er toch al precair vanwege de lage prijzen voor katoen in 2023 (zie pagina 3), en daarbovenop volgde een teleurstellend regenseizoen 2023-2024. Eerder dit jaar ontvingen wij foto's van maisvelden die weinig goeds voorspelden voor de voedselzekerheid voor rest van het jaar. De landbouwers vertelden ons dat de regenval extreem onvoorspelbaar is geworden: niets meer frustrerend voor een landbouwer dan regenwolken niet verder dan de rand van je dorp te zien komen. De omvang van deze klimaateffecten wordt pas goed duidelijk als we in aanmerking nemen dat bijna de gehele bevolking van Chitungulu afhankelijk is van de zelfvoorzienende landbouw (zoals ook het geval is voor alle overige dorpen in dit gebied).

Daarbij komt dat de voedselcrisis nog verder verergerd wordt door een complicatie specifiek voor ons werkgebied: het hoge conflictniveau tussen mens en dier, in het bijzonder tussen mensen en olifanten. De nachtelijke plundertochten van deze dieren bereikten dit jaar een ongekend niveau. Bijna iedere wijk in Chitungulu had te maken met olifanten op zoek naar voedsel, een indicatie dat de dieren van alle richtingen komen. Nieuw dit jaar was dat olifanten (en een buffel) ook opeens al aan het begin van de avond opdoken en zelfs, een enkele keer, aan het eind van de middag! In het geval van de buffel leidde dat tot een aanval op een vrouw, die het gelukkig miraculeus overleefde.

Vele huishoudens hebben dit jaar afgezien van de teelt van cassava, het tweede belangrijkste voedselgewas naast mais, in een poging niet nog meer olifanten nabij de huizen aan te trekken.

Uiteraard is het een forse uitdaging om deze meervoudige problematiek rond de voedselzekerheid aan te pakken. Als een relatief kleine nonprofit denken we toch een rol te kunnen spelen in het promoten van lokale klimaatbestendigheid. Daarbij zal een geïntegreerde benadering het meeste effect sorteren. Zo moedigen we de gemeenschap aan om hun bossen te beschermen, zetten we in op het verbouwen van een zo groot mogelijke variëteit van droogtetolerante gewassen, promoten we bodembescherming en zoeken we met de gemeenschap naar bronnen van inkomsten die mensen in staat stellen om mais te kopen ingeval hun oogsten mislukken. Vooral goed bodemmanagement draagt bij gezond plantleven, water-retentie, het tegengaan van bodemerosie en verhoogde CO2 opname. In deze nieuwbrief kun je lezen hoe onze aanpak zich concreet vertaalt in de diverse activiteiten die we dit jaar hebben ondernomen.

Biologische tuinder Whyson maakt 'cowbells' van blikjes gevuld met steentjes die in de groentetuin worden opgehangen. Het lawaai schrikt olifanten mogelijk af.

Eenzelfde meervoudige strategie proberen we te hanteren om de schade te beperken die olifanten in groentetuinen aanrichten. Olifanten staan bekend om hun groot leer- en vermogen en kunnen bijvoorbeeld uitzoeken hoe barrières kunnen worden geslecht, zoals elektrische hekken gevoed door zonne-

energie (solar fences). Wij geloven daarom meer in een combinatie van barrières, zoals 'living fences' (dichte heggen van stekelige sisal of citroenbomen), tuinlampen, bijenkasten, chili-vuurtjes en chili fences, en lokaal gemaakt 'cowbells' die in de tuinen worden gehangen. We zijn nog steeds op zoek naar nieuwe methoden, dus alle informatie en het delen van ervaringen met olifantenconflictmanagement blijft erg welkom!

1.1 Onderwijs: ondersteuning basisscholen

De financiering van schoollunches voor Chilubezi primary school is voortgezet tot augustus 2024. Per september is Chilubezi, als laatste school in Chitungulu, toegelaten tot het schoollunch programma dat de Schotse ngo Mary's Meals uitvoert in oostelijk Zambia.

1.2 Onderwijs: sponsoring studenten

In 2024 hebben we één student algemene landbouwkunde gesponsord (een tweejarige opleiding verzorgd door het Chikowa Youth Development Centre). Deze student nam deel aan onze Conservation Education training in 2023.

Verder is in 2024 de sponsoring gestart van onze eerste twee BSc studenten geneeskunde en bedrijfs- en projectmanagement. Onze tweede student Clinical Medicine is nu in zijn tweede jaar. De eerste student Clinical Medicine studeerde af in mei dit jaar.

Per november 2024 sponsoren we twee nieuwe studenten voor hun BSc opleiding Sustainable Natural Resources Management and Climate Change. Deze twee studenten werden geselecteerd na hun deelname aan onze Conservation Training in juli-augustus.

Tenslotte hebben we de natuurgidsopleiding van drie studenten gesponsord. Eind 2024

doen de studenten hun examens Driving Guide (1) en Transfer Guide (2). Naar verwachting zal de Driving Guide student de eerste volledig gekwalificeerde natuurgids uit Chitungulu worden, een echte mijlpaal!

2.1 Voedselzekerheid en voeding: algemeen

Zoals geschetst in de introductie is de voedselzekerheid in Chitungulu uiterst precair geworden door een combinatie van factoren: lage prijzen voor katoen vanwege een lokale overproductie van katoen die tegelijkertijd ook grond inneemt voor de verbouw van voedselgewassen, daarnaast de effecten van het El Niño-weerfenomeen verergerd door de klimaatverandering en een toename in mensdier conflicten in de regio. In april deelden wij noodvoedselpakketten uit aan circa 100 huishoudens in de wijk Nthumbe nabij de ingang van Luambe National Park. De pakketten bestonden uit sojastukjes en mung bonen. De kleine mungboon hebben wij in 2021 geïntroduceerd, of waarschijnlijker: geherintroduceerd, omdat ouderen zich een zwarte mungboonvariëteit herinneren onder de naam 'kankhoma'. Mungbonen zijn een van de meest voedzame peulvruchten, en zijn tegelijkertijd lichter verteerbaar en vereisen minder lange kooktijd dan gewone bonen. Daarnaast groeit de mungboon snel en wortelt hij diep, waardoor de plant droogtetolerant is, en natuurlijk, als peulvrucht, bindt het stikstof in de bodem hetgeen weer een voedingsstof is voor andere planten in de omgeving. Bovendien, zo vernemen we, kan meerdere keren geoogst worden van de mungboonplantjes, hetgeen ongetwijfeld heeft bijgedragen aan de populariteit van dit kleine boontje.

Vier tuinders hebben we bereid gevonden te experimenteren met de droogteolerante Tepary bean (*Phaseolus acutifolius*), een

eveneens zeer voedzame boon afkomstig uit de woenstijngebieden van de USA.

2.2 Voedselzekerheid en voeding: biologische groentetuinen

Dit jaar hebben we twee nieuwe biologische groentetuinen onder de vleugels genomen, waarmee het totaal aantal groentetuinen dat niet meer van chemische pesticiden gebruik maakt is gestegen naar 11. Helaas komen we her en der nog steeds kleinere groentetuinen tegen waar met overgebleven restjes katoen-pesticiden wordt gespoten. We rapporteren dit aan Chief Chitungulu en elke gelegenheid wordt gebruikt om mensen te informeren over de schadelijke effecten van het gebruik van pesticiden die niet bedoeld zijn voor voedselgewassen.

Onze lezers zullen zich wellicht het vermicompost experiment herinneren dat wij met onze conservation educator Stephen ondernamen in 2022. Dit jaar mochten we een donatie ontvangen van Ecobiz Farms, marktleider in de productie van vermicompost in Zambia, bestaande uit twintig bakken (gehalveerde tonnen) op standaard en 1000 levende compostwormen. Hiermee hebben we het vermicompost project in Chitungulu verder opgeschaald. Twee naburige biologische tuinders waren bereid het experiment aan te gaan. Voordat de zending uit Lusaka arriveerde, werden de tuinders uitvoerig getraind in de fijne kneepjes van vermicomposting. Wormenmest is een zeer voedzame compost met vele voordelen: als biologische mest ondersteunt het de groei van planten op natuurlijke wijze, en daarnaast bevordert het de groei van nuttige micro-organismen in de bodem. We zijn benieuwd of de tuinders erin slagen het vermicompost-project verder uit te bouwen zodat ook overige tuinders en landbouwers kunnen

profiteren van een lagekosten-bodemverbeteraar.

Biologische tuinders maken de compostbakken gereed voor de komst van 1000 speciale compostwormen

Ook in 2024 zijn weer een aantal waterputten geslagen (type 'rope borehole'). Twee waterputten gingen naar twee groentetuinen, en twee werden geslagen voor huishoudelijk gebruik voor circa 10 huishoudens per waterput. Alle vier waterputten werden in vier verschillende wijken aangelegd. Sinds 2012 heeft de stichting 12 waterputten in Chitungulu laten slaan.

De problemen met de waterput in de peulvruchtentuin werden dit jaar verholpen waarna een upgrade werd gerealiseerd met een zonnepaneel en een door zonne-energie aangedreven pomp. De peulvruchtentuin produceert mung bonen, kool, rape en tomaten en is een van de tuinen die experimenteert met de Tepary boon.

Zoals ieder jaar hebben we de biologische tuinders voorzien van zaaidgoed, waar mogelijk open-bestoven zaden.

De tuin van Evans (links) en Laban's tuin (rechts)

We zijn verheugd dat Evans' groentetuin (gelegen langs een populaire toeristische

route), ieder jaar weer meer toeristen trekt en Evans schept er groot genoeg in zijn gasten rond te leiden in zijn groene voedselparadijs.

2.3 Voedselzekerheid en voeding: de Vier Zusters combinatieteelt

Evenals vorig jaar hebben we biologische vloeibare meststoffen geleverd aan diverse landbouwers in twee verschillende wijken. Helaas leverde het experiment van vorig jaar geen duidelijk beeld van de resultaten op, vanwege de onvoorspelbare regens (de micro-organismen in de meststof werken alleen optimaal bij voldoende regenval). Echter, landbouwers die wel voldoende regenval op hun land hadden, meldden een verhoogde oogstopbrengst na gebruik van de biologische meststoffen. Deze resultaten waren voor ons voldoende om in 2024 het experiment te continueren.

3.1 Inkomsten-genererende projecten: Bijenhouderschap

De Nederlandse organisatie PUM (Programma Uitzending Managers) faciliteerde het bezoek van imker Willem Pennings aan Chitungulu in augustus. Willem had via PUM al eerder projecten begeleid in Ghana, Rwanda en Zimbabwe. Gedurende vijf dagen werden 46 belangstellenden (21 vrouwen en 25 mannen) getraind in basisimkervaardigheden. Er werd gedurende de training ingegaan op diverse facetten van de bijenhouderschap, zoals algemene kennis van bijenkolonies, onderhoud van de bijenkast, bescherming tegen predatoren, lokale bronnen van nectar, en de oogst en verwerking van producten van de bijenkast. Er was ook gelegenheid om drie assistent-monitoren te trainen die de bijenhouders de komende jaren zullen coachen.

Workshops werden op verschillende locaties gehouden en trokken vele belangstellende vrouwen

De trainingsweek was zeer informatief en nuttig, en maakte ook duidelijk waar de bijenhouders momenteel tegenaan lopen, zoals kasten van inferieure kwaliteit, gebrek aan beschermende imkerpakken, en inadequate bescherming tegen brand en predatoren.

We zijn in dit project voornemens een lange-termijn relatie met de bijenhouders aan te gaan, waarin wij hen kunnen helpen om kwalitatief hoogwaardige bijenkastproducten te ontwikkelen en op de markt te brengen. Speciaal richten we ons op het integreren van bijenhouderschap en agroforestry zodat meerdere win-wins worden gecreëerd in zowel economisch als sociaal en ecologisch opzicht. Wat betreft het sociale aspect hopen we dat dit project ook bijdraagt aan empowerment van vrouwen. Een gunstige spin-off van dit project is de lokale productie van bijenkasten. Het uiteindelijke doel is de bijenhouders meer eigenaarschap, autonomie en financiële controle over hun producten te geven.

We bemerkten een positieve sfeer van betrokkenheid en motivatie tijdens de workshops, waarop we verder kunnen bouwen in de komende jaren. Graag bedanken we PUM voor de assistentie om dit project een gedegen eerste aanzet te geven.

3.2 Inkomsten-genererend: Crafts Shop

Onze verkoopster Elizabeth is getrouwd en verhuisd naar de hoofdstad. De winkel wordt nu gerund door Melody. Volgend jaar hopen we de lokale producten verder uit te breiden.

Chitungulu's houten vogeltjes zijn populair bij toeristen

4. Conservation Centre

4.1 Natuur- en milieueducatie

Aan de door de stichting ontwikkelde zesweekse Conservation Training werd dit jaar door een recordaantal studenten (14) deelgenomen. De aankondiging van de training, die in augustus/september plaatsvond, geschiedde al in april van dit jaar en werd effectief gepromoot door onze assistent/natuureducator Stephen samen met het hoofd van de middelbare school en Chief Chitungulu. Doelgroep was, zoals gebruikelijk, recentelijk afgestudeerde middelbare scholieren. Door middel van onze jaarlijkse training kunnen studenten meedingen naar een studietoelating. Wij streven ernaar de komende jaren meer studenten biologie, ecologie of soortgelijke studies te sponsoren.

Nieuw dit jaar was de deelname van een aantal studenten uit twee naburige dorpen, Mwanya en Nabwalya, hetgeen in lijn is met onze doelstelling om de komende jaren ook

overige dorpen en afgelegen gebieden te bereiken met ons natuureducatieprogramma.

Nthumbe basisschool hielp ons dit jaar met een klaslokaal voor onze lessen, en zelfs met een leegstaand onderwijzershuis waarin wij de veertien studenten tijdelijk konden onderbrengen. We hebben zorggedragen voor drie dagelijkse maaltijden gedurende hun training, waarbij de studenten konden experimenteren met voor hen onbekende ingrediënten. In hun vrije tijd konden de studenten onze natuurboeken lenen om zich voor te bereiden op onze pittige examens.

Naast onze reguliere onderwerpen (die vooral gebaseerd zijn op het curriculum voor natuurgidsen) werd in onze training ook aandacht besteed aan bodembescherming, biologische teelttechnieken en veilige voedselbereiding. We namen de studenten mee voor een verrekijkerstraining aan de Luangwa rivier bij Kamukonzo campsite, en Luambe Camp assisteerde met game drives in Luambe National Park. De studenten verzorgden ook een Plastic Clean-Up activity in het centrum van Chitungulu.

We hebben de studenten drie examens gegeven en op basis van hun scores zijn aan twee studenten een BSc studie toegekend in Sustainable Natural Resources Management and Climate Change aan Zambia's Copperbelt University. Een derde student volgt een kleermakersopleiding in de regio.

Naast onze jaarlijkse natuureducatiecursus heeft Luambe Camp ons geholpen met een auto voor excursies in Luambe National Park voor basisscholieren. Voor het eerst dit jaar kregen alle zes basisscholen en de middelbare school een kans om mee te doen in dit educatieproject.

Chipembere Wildlife Trust hielp ons met de aankoop van 200 kindertijdschriften rond het thema 'de uil' (een diersoort waar veel mensen angst voor hebben).

De Nederlandse Vogelbescherming doneerde drie tweedehands verrekijkers via hun programma 'Kijkers voor Kijkers', die wij doneerden aan onze drie trainee-gidsen.

Happy school kids op hun eerste 'game drive' in Lumabe NP.

De kwestie van de illegale houtskoolproductie, die wij in onze vorige nieuwsbrief aankaarten, is aangepakt door Chieft Chitungulu die de productie van houtskool heeft verboden in zijn chieftdom.

Construction site Chitungulu Conservation Centre

Tenslotte: in september zijn we begonnen met de bouw van ons Conservation Centre, ons regionale kenniscentrum op het gebied van natuurbescherming en klimaatadaptatie. We hopen de bouw van het eerste klaslokaal en een onderzoeksbibliotheek eind dit jaar af te ronden. De fondsenwerving gaat nog steeds door voor de bouw van de overige lokalen.

4.2 Boomaanplant

Onze lokale assistent Ackim heeft, voor het derde jaar op rij, enkele honderden jonge boompjes opgekweekt, dit jaar vooral Moringa oleifera, baobab and papjabomen. We hebben de moringa verder verspreid in het dorp met het doel elk huishouden te voorzien van een moringaboom vanwege de gezondheidsvoordelen van alle delen van deze boom. Dit jaar kochten we ook enkele lokale boomsoorten van Chunyu Nursery in Mfuwe voor het bijenhouderijproject, zoals de *Acacia nigrescens*, *Piliostigma thonningii* and diverse fruitbomen.

4.3 Solar lights

De regio rond Chitungulu is vanwege de geïsoleerde lokatie niet aangesloten op het elektriciteitsnetwerk. Om de inwoners van Chitungulu toch te voorzien van licht, verkopen wij ieder jaar door middel van een revolverend fonds lampjes werkend op zonne-energie. Dit jaar zijn er 17 lampjes verkocht. De lampjes zijn populair vanwege de goede kwaliteit en dragen bij aan de veiligheid in en rond het huis. Daarnaast wordt met deze lampjes bespaard op milieubelastende batterijen.

Tenslotte....

Heel hartelijk dank aan onze supporters voor jullie trouwe steun, en blijf ons volgen op Instagram @conservation.chitungulu

Zijn er naar aanleiding van deze Nieuwsbrief vragen of opmerkingen, of wil je meehlepen, dan horen wij het graag via:

info@chitungulu.nl

Het Bestuur van Stichting Chitungulu

Nagekomen bericht: In Memoriam

Eind oktober 2024 ontvingen wij het droevige bericht dat onze trainee-gids Justin Ngulube plotseling was overleden. Autopsie heeft aangetoond dat Justin is overleden door een bliksemflits. Justin was een jonge, veelbelovende natuurbeschermmer. Zijn passie voor vogels was groot, daarnaast was hij een hardwerkende student die alle kansen aangreep om zich verder te ontwikkelen. Wij hebben Justin voor altijd in onze harten gesloten.

Justin Ngulube, 1998-2024

Onze hartelijke dank aan:

- ◆ *Onze vrienden en sponsors in:*
- ◆ *Nederland, Zambia, Duitsland, België*
- ◆ *The Elephant Charge, Zambia*
- ◆ *Stichting De Paardestal*
- ◆ *Stichting Uden WereldWijd*
- ◆ *Stichting Trap-In*
- ◆ *PUM Nederland*
- ◆ *Vogelbescherming Nederland (BirdLife NL)*
- ◆ *Ecobiz Farms, Lusaka, Zambia*
- ◆ *Sunny Money Solar Aid, Lusaka, Zambia*
- ◆ *Chunyu Nursery, Mfuwe, Zambia*
- ◆ *Chipembere Wildlife Trust, Mfuwe*
- ◆ *Makolekole Drilling, Mfuwe, Zambia*
- ◆ *Jacana, Chipata, Zambia*
- ◆ *Lumimba Parish, Chitungulu*
- ◆ *EMD Eastern Manual Drilling, Lundazi*
- ◆ *Chikowa Youth Dev Centre, Mambwe*

Verrekijkertraining aan de Luangwa rivier, 2024

